

Słowo wstępne

Uniwersalizm, rozumiany jako dążenie do tego, co wspólne i ponadczasowe, od zawsze towarzyszył człowiekowi w jego poszukiwaniach sensu i prawdy. Już starożytni dostrzegali potrzebę łączenia tego, co cielesne i duchowe, czego wyrazem była idea *kalokagathii* – harmonii piękna i dobra, ciała i duszy. Chrześcijaństwo nadało tym poszukiwaniom wymiar personalistyczny, ukazując człowieka jako osobę stworzoną na obraz Boga, zdolną do miłości i odpowiedzialności. Współczesność stawia przed nami pytanie, jak dziś mówić o wartościach uniwersalnych w świecie zdominowanym przez relatywizm, indywidualizm i konsumpcję. Jedną z odpowiedzi jest sport – przestrzeń powszechnie dostępna, atrakcyjna dla młodych i silnie obecna w kulturze. To właśnie sport, ze swoją zdolnością do budowania wspólnoty ponad granicami języka, kultury czy religii, może być skutecznym narzędziem wychowania do uniwersalizmu.

Na tym gruncie wyrasta niniejsza książka. Tom *Wychowanie do uniwersalizmu przez sport* stanowi interdyscyplinarną refleksję nad wychowawczą rolą sportu. Łączy perspektywę filozoficzną, pedagogiczną, teologiczną i społeczną, tworząc przestrzeń dialogu między teorią a praktyką. Jego wartość polega nie tylko na głębi analiz, lecz także na odniesieniach do konkretnych doświadczeń wychowawczych oraz wyników badań empirycznych. Publikacja ta przypomina, że sport nie jest wyłącznie widowiskiem czy przestrzenią rywalizacji, lecz także narzędziem kształtowania człowieka w jego integralnym wymiarze: ciała, ducha i relacji z innymi. W świecie, w którym coraz częściej dostrzegamy kryzys wartości, sport jawi się jako płaszczyzna szczególna – zdolna wskazać młodemu to, co łączy ponad podziałami i otwiera ich na wartości o charakterze uniwersalnym.

Ważnym kontekstem niniejszego tomu jest wymiar instytucjonalny. Publikacje Salezjańskiej Organizacji Sportowej Rzeczypospolitej Polskiej (SALOS RP) od lat towarzyszą dorocznym sympozjom, wnosząc znaczący wkład w przestrzeń naukową. W ostatnim czasie rozpoczął się jednak nowy etap – Stowarzyszenie SALOS RP nawiązało oficjalną współpracę z Towarzystwem Naukowym Franciszka Salezego (TNFS). To powstałe w 2008 roku

Towarzystwo prowadzi działalność badawczą i wydawniczą w duchu humanizmu św. Franciszka Salezego, patrona uczonych, wychowawców i dziennikarzy. Koncentruje się na problematyce młodzieży i wychowania, a swój dorobek publikuje m.in. w czasopiśmie „Seminare. Poszukiwania naukowe” oraz w seriach wydawniczych. Owocami współpracy SALOS–TNFS są objęcie patronatu naukowego nad sympozjami oraz kontynuacja serii „Monografie Salos RP” w ramach TNFS. Publikacje SALOS, zakorzenione już w świecie nauki, zyskały dzięki temu nowe umocowanie i trwałe miejsce w działalności wydawniczej Towarzystwa.

Treści tomu układają się w trzy zasadnicze nurty tematyczne, które wspólnie tworzą spójną wizję wychowania do uniwersalizmu przez sport. Pierwszy z nich obejmuje refleksje teoretyczne i aksjologiczne – stanowiące fundament dla dalszych analiz. Ks. Marian Nowak ukazuje wychowanie jako przestrzeń urzeczywistniania uniwersalizmu zakorzenionego w personalizmie chrześcijańskim, podkreślając jego wymiar wspólnotowy i transcendentny. Ks. Maciej Olczyk podejmuje próbę zdefiniowania uniwersalnych wartości moralnych, wskazując na etyczne instrumentarium pedagogiki inspirowanej filozofią olimpijską. Jego tekst stanowi oś teoretyczną całego tomu, ponieważ pokazuje, że wychowanie przez sport – jeśli ma zachować swój sens – powinno być zakorzenione w trwałym fundamencie aksjologicznym, chroniącym człowieka przed relatywizmem i przed redukowaniem wychowania do celów czysto pragmatycznych.

Drugi nurt łączy się z ideą olimpijską, rozumianą jako szczególna forma uniwersalizmu kulturowego. Andrzej Pawłucki podejmuje refleksję nad olimpizmem jako domniemaniem uniwersalizmu – z jednej strony dostrzega jego siłę w promowaniu wspólnych wartości, z drugiej zaś wskazuje na ograniczenia, jakie pojawiają się wobec pełnego uniwersalizmu personalistycznego. Stanisław Chrobak SDB analizuje dokument Stolicy Apostolskiej „*Dawanie z siebie wszystkiego*” w promowaniu «sportu dla osoby», ukazując jego głęboki wymiar personalistyczny i akcentując znaczenie sportu w integralnym rozwoju człowieka. Jerzy Gocko SDB przedstawia z kolei ideę uniwersalizmu wychowawczego w perspektywie integralnej antropologii, przypominając, że każda refleksja nad sportem musi być zakorzeniona w spójnej wizji człowieka. Ks. Rafał Czekalski natomiast zestawia ideę olimpijską z myślą Leszka Kołakowskiego, proponując ciekawą interpretację sportu jako fenomenu kulturowego, w którym spotykają się filozofia, historia i pytania o sens, nieustannie powracające w ludzkim doświadczeniu.

Trzeci nurt tomu dotyczy problemów i wyzwań praktycznych, w których idea uniwersalizmu nabiera konkretnych kształtów wychowawczych. Tomasz Sahaj przypomina religijne i kulturowe korzenie sportu, ukazując jego więź z sacrum w tradycji greckiej i podkreślając, że sport od początku był przestrzenią

poszukiwania wartości wspólnych dla całej ludzkości. Natalia Maria Ruman zwraca uwagę na znaczenie poczucia własnej wartości w procesie wychowania do uniwersalizmu. Pokazuje, że kształtowanie dojrzałej tożsamości osobowej i moralnej jest warunkiem otwarcia młodych ludzi na wartości wspólne i ponadczasowe. Jolanta Derbich i Anna Kuk przedstawiają wyniki badań empirycznych dotyczących hierarchii wartości studentów, wskazując, w jaki sposób aktywność sportowa może wspierać proces wychowania do dobra i wspólnoty w środowisku akademickim. Jolanta E. Kowalska bada społeczny odbiór wartości olimpijskich w Polsce, zwracając uwagę na zasadę fair play oraz na rozdzźwięk między ideałami a realiami współczesnego sportu. Andrzej J. Sowiński ukazuje kulturę fizyczną jako ważny element pracy nad sobą, podkreślając jej znaczenie w procesie samowychowania i integralnego rozwoju osoby. Jerzy Kosiewicz podejmuje trudny temat przemocy w sporcie – analizuje jej złożone przyczyny i wskazuje na potrzebę konsekwentnego przeciwdziałania jej poprzez wychowanie oparte na szacunku, dialogu i etycznej odpowiedzialności.

Całość tomu ukazuje bogactwo spojrzeń, metod i doświadczeń, które – mimo różnorodności – łączy wspólny cel: ukazanie sportu jako przestrzeni wychowania do uniwersalizmu. Wnioski płynące z poszczególnych artykułów wzajemnie się dopełniają, tworząc szeroki obraz sportu jako fenomenu, w którym spotykają się jednostka i wspólnota, *sacrum* i *profanum*, ideał i codzienna praktyka. Dzięki temu publikacja ta nie tylko dokumentuje naukową refleksję, lecz także staje się zaproszeniem do działania – propozycją wychowawczą, pedagogiczną i kulturową. To książka skierowana do badaczy, wychowawców, trenerów oraz wszystkich, którym leży na sercu integralny rozwój człowieka i troska o młode pokolenie. Nie sposób nie dostrzec, że w jej przesłaniu pobrzmiewa wiara w to, że wychowanie, tak jak sport, może być drogą ku jedności i wzajemnemu zrozumieniu.

Redaktorzy tomu wyrażają wdzięczność Autorom za podjęcie wysiłku naukowej refleksji, a także organizatorom sympozjów i wszystkim osobom wspierającym rozwój inicjatyw Salezjańskiej Organizacji Sportowej Rzeczypospolitej Polskiej. Szczególne miejsce w naszej pamięci zajmuje śp. ks. prof. dr hab. Marian Nowak – wybitny pedagog, wychowawca i przyjaciel środowiska, którego dorobek naukowy i świadectwo życia pozostają niezmiennie inspiracją dla kolejnych pokoleń badaczy i wychowawców.

Słowa serdecznej wdzięczności kierujemy również do instytucji i osób zaangażowanych w powstanie niniejszej publikacji oraz organizację sympozjum: Wydziału Nauk Pedagogicznych UKSW, Instytutu Pedagogiki KUL, Sekcji Pedagogiki Chrześcijańskiej Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN, Polskiego Komitetu Olimpijskiego, spółki Tarczyński SA, firmy Polskie Mięso i Wędliny „Łukosz” oraz Ostródzkiego Towarzystwa Sportowo-Kulturalnego. Niech ta współpraca, zakorzeniona w duchu dobra wspólnego, nadal owocuje refleksją i działaniem służącym młodym ludziom.

Edward Pleń SDB

<https://doi.org/10.21852/salos.50>